

Utfordringene ved utredning av kognitiv fungering hos barn og ungdom

Det er et stort ansvar å stille en diagnose. Det er alltid et ønske om at den skal være riktig, både for å kunne gi den enkelte hjelp hen har behov for, og for å kommunisere det som kan være et tøft budskap til den det gjelder, og til familien. Det er imidlertid ikke alltid en lett oppgave å utrede et barns kognitive fungering. Det krever lang utdanning, klinisk erfaring og ofte flere timer med veiledning. I denne artikkelen kan du lese mer om noen av utfordringene psykologer møter i det kliniske arbeidet med barn og ungdom.

Å differensiere mellom diagnoser – CVI eller nevropsykologiske lidelser?

Én utfordring består i å skille mellom ulike diagnoser. Det er ikke uvanlig at barn oppviser atferd som typisk kan oppstå ved flere forskjellige funksjonsnedsettelser. En tilstand som av og til forveksles med nevropsykiatriske lidelser, er cerebral synshemming (CVI). Det er en form for synsskade som påvirker den visuelle persepsjonen, samtidig som øynenes funksjon er intakt. Synet har avgjørende betydning for barns utvikling. Det påvirker deres kognitive og sosiale fungering og deres adaptive ferdigheter. En synsnedsettelse som CVI medfører derfor risiko for at barnet blir rammet av utviklingsforsinkelser og oppviser atferd som ellers kan være typisk ved en nevropsykiatrisk diagnose. Heldigvis øker kunnskapen om CVI, og i dag har vi

mer informasjon som er til hjelp når psykologen skal skjelne mellom autisme, ADHD, intellektuell funksjonsnedsettelse og CVI. For den som er interessert i mer informasjon om dette emnet, finnes det en leserverdig artikkel av Chokron et al. fra 2020 (se referanser for å få mer informasjon).

Å utrede barn med et annet morsmål enn norsk

I takt med at samfunnet blir stadig mer flerkulturelt, er det også en utfordring for psykologer å utrede barn med et annet morsmål og en annen kulturell bakgrunn enn den norske. Da kan det være vanskelig å bruke de vanlige standardiserte instrumentene, ettersom de ofte er basert på normdata som er samlet inn i Norge eller Skandinavia. Det kan føre til at psykologen må samarbeide

med en tolk ved testingen, velge ikke-verbale tester eller bruke tester som er tilgjengelige på barnets morsmål (såfremt språket ikke er et hinder for tolkning av resultatene). Psykologen må med andre ord være kreativ, hente inn informasjon fra mange forskjellige kilder, og i større grad stole på sin egen kliniske vurdering.

Et arbeid som kan være til hjelp for psykologer i slike tilfeller, er beskrevet i en artikkel av Tassé et al. som ble publisert i 2019. I samarbeid med et tverrvitenskapelig ekspertpanel utarbeidet de en omfattende liste over atferdsindikatorer for klassifisering av intellektuell funksjonsnedsettelse i ICD-11. Hensikten var å gi psykologer en alternativ veiledning for å fastsette forekomsten av en eventuell IF-diagnose,

samt alvorlighetsgraden av symptomer. Disse retningslinjene kan være til nytte ved kognitiv utredning av barn som har et annet morsmål enn norsk, eller der

barnets IQ-skåre ligger like over eller under 70 og dermed grenser til et av diagnosekriteriene for intellektuell funksjonsnedsettelse.

Å utelukke påvirkning fra ulike miljøfaktorer

En annen utfordring er å utelukke andre årsaker som kan forklare et barns kognitive fungering. Det kan være viktige livshendelser, situasjonen på skolen eller hjemme, medisiner og annet. I dagens samfunn kan det for eksempel være relevant å reflektere over skjermvanene til barn og unge. En aktuell systematisk oversikt viser at overdreven skjermtid kan øke forekomsten av oppmerksomhetsvansker (Santos et al., 2022). I andre studier er det observert en sammenheng mellom daglig eksponering for skjerm og forekomst av autismelignende atferd hos barn og unge, særlig når den første eksponeringen for skjerm skjedde ved 3 års alder eller tidligere (Chen et al., 2021).

Konklusjon

Psykologene står overfor flere ulike utfordringer ved utredning av den kognitive fungeringen til barn og unge. Noen av disse utfordringene består i å skille mellom forskjellige diagnoser, utrede barn som har et annet morsmål enn norsk, og utelukke ulike miljøfaktorer som kan påvirke barnets kognitive evner. Aktuelle forskningsstudier kan av og til bidra med nye perspektiver og gi klinisk veiledning ved slike utfordringer.

→ **LES FLERE ARTIKLER OG RELATERT INFORMASJON [HER](#)**

Referanser

Chen, J. Y., Strodl, E., Wu, C. A., Huang, L. H., Yin, X. N., Wen, G. M., ... & Chen, W. Q. (2021). Screen time and autistic-like behaviors among preschool children in China. *Psychology, health & medicine*, 26(5), 607-620.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2020.1851034>

Chokron, S., Kovarski, K., Zalla, T., & Dutton, G. N. (2020). The inter-relationships between cerebral visual impairment, autism and intellectual disability. *Neuroscience & biobehavioral reviews*, 114, 201-210.
<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2020.04.008>

Santos, R. M. S., Mendes, C. G., Marques Miranda, D., & Romano-Silva, M. A. (2022). The association between screen time and attention in children: a systematic review. *Developmental neuropsychology*, 47(4), 175-192.
<https://doi.org/10.1080/87565641.2022.2064863>

Tassé, M. J., Balboni, G., Navas, P., Luckasson, R., Nygren, M. A., Belacchi, C., ... & Kogan, C. S. (2019). Developing behavioural indicators for intellectual functioning and adaptive behaviour for ICD-11 disorders of intellectual development. *Journal of Intellectual Disability Research*, 63(5), 386-407.
<https://doi.org/10.1111/jir.12582>